

**PEDAGOGIKA FANLARINI O'QITISHDA
FOYDALANILADIGAN METODLAR**

Abrorqulova Gulnoza Ulug'bek qizi

*Jizzax davlat pedagogika universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti
Maktab menejmenti yo'nalishi 4-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim, ta'lim metodlarining umumiy izohi, ta'lim metodlari yordamida o'qitishni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish va ulardan unumli foydalanish haqida ma'lumot berib o'tildi.

Kalit so'zlar: ta'lim, ta'lim metodlari, an'anaviy ta'lim metodlari, interfaol metodlar, ko'rgazmali metodlar, amaliy metodlar.

*"Ilmni fursat bo'lganda o'rganaverish kerak.
Chunki ilm zarur bo'lgan paytda fursat topilmaydi".
Abdulloh ibn Mas'ud*

Ta'lim jamiyat qurilishining muhim muammolarini hal qilish – jamiyatning moddiy-texnika bazasini yaratish, ijtimoiy munosabatlarni tarkib toptirish, yangi kishini tarbiyalashga yordam beradi. Ta'lim, insonning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishning tizimli jarayoni hisoblanadi.

Metod so'zi yunoncha tadqiqot, maqsadga erishish yo'li, usuli deganidir. Metod - eng umumiy ma'noda - maqsadga erishish usuli, ma'lum tarzda tartibga solingan faoliyatdir. Metod, o'z navbatida, yangi ilmiy nazariyalar va qonuniyatlarning ochilishiga vosita bo'ladi.

Ta'lim metodlari deyilganda, o'rganilayotgan materialni egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish bo'yicha o'qituvchining o'rgatuvchi ishi va o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini tashkil etish usullari yig'indisi tushuniladi. Ta'lim metodlari dastlab pedagog ongida muayyan yo'nalishdagi faoliyatning umumlashma loyihasi tarzida namoyon bo'ladi. Mazkur loyiha amaliyotga o'qituvchi va o'quvchilar faoliyatining o'zaro tutashuvi, o'qitish va o'qishga qaratilgan aniq harakatlar, amallar yoki usullar majmuasi sifatida joriy etiladi.

Didaktik tadqiqotlar ko'rsatadiki, ta'lim metodlari nomenklaturasi (nomlanishi) va tasnifi ularni ishlab chiqishda tanlangan yondashuvga bog'liq holda juda xilma-xil ekanligi bilan xarakterli. Ulardan eng muhimlariga to'xtalamiz. Demak, ta'lim metodlari quyidagicha tasniflanadi:

1. An'anaviy ta'lim metodlari: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, kitob bilan ishlash va video metodlari.

2. O'quvchilarning bilish faoliyati tavsifiga ko'ra ta'lim metodlari: Axboriy-retseptiv, reproduktiv, muammoli bayon etish, evristik (qisman izlanish), tadqiqotchilikka doir.

3. Asosiy didaktik maqsadlarga ko'ra ta'lim metodlari:

a) yangi bilimlarni egallash;

b) ko'nikma va malakalarni shakllantirish; d) bilimlarni amaliyotda qo'llash.

4. Yaxlit yondashuv bo'yicha ta'lim metodlari:

a) bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlash va nazorat qilish metodlari;

b) o'quv-bilish faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish metodlari;

d) o'quv-bilish faoliyatini motivatsiyalash va rag'batlantirish metodlari;

c) o'quv-bilish faoliyatini nazorat va o'z-o'zini nazorat qilish metodlari.

5. Interfaol metodlar va grafik organayzerlar.

a) o'rganilayotganlarini o'zlashtirishga da'vat qilish metodlari;

b) yangi materialni anglash metodlar;

d) o'rganilganlarini fikrlashga imkon beruvchi metodlar.

Ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlashda ko'rgazmali metodlar ham alohida ahamiyatga ega.

Tasvir (illyustratsiya) metodi namoyish metodiga chambarchas bog'liq bo'lsada, didaktikada alohida o'rganiladi. Illyustratsiya narsa, hodisalar va jarayonlarni ularning ramziy ko'rinishlari - chizma, rasm, fotosurat, yassi modellar va boshqalar yordamida ko'rsatishni taqozo etadi.

Namoyish (demonstratsiya) metodi o'rganilayotgan obyekt harakat dinamikasini ochib berishda qo'l keladi va ayni chog'da predmetning tashqi ko'rinishi va ichki tuzilishi haqida to'laqonli ma'lumot berishda keng qo'llaniladi. Tabiiy obyektlarni namoyish qilishda, odatda uning tashqi ko'rinishi (shakli, hajmi, miqdori, rangi, qismlari, ularning o'zaro munosabatlari)ga e'tibor qaratiladi, so'ngra ichki tuzilishi yoki alohida xususiyatlarini o'rganishga o'tiladi. Ko'rsatish ko'p holatlarda o'rganilayotgan obyektlarning subyekti yoki chizmasi yordamida kuzatiladi.

Amaliy metod - o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy masalalar yechimini topishga yo'naltirilgan jarayonda qo'llashni taqozo etadi. Bunda nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmasi hosil qilinadi. Amaliy ishlar sinfda yoki tabiiy sharoitlar - maktab yer maydoni, issiqxona, geografik maydonlarda amalga oshiriladi. Ularni amalga oshirishda sodir etiladigan harakatlar o'qituvchi tomonidan nazorat qilinadi va zarur hollarda yo'riqnoma yoki maxsus ko'rsatmani o'quvchilar e'tiboriga havola etadi.

Ta'lim metodining o'qituvchi tomonidan to'g'ri tanlanishi, dars jarayonida turli vositalar yordamida mavzuning tushuntirilishi ta'lim sifatining oshishiga yordam beradi. Yuqorida ko'p bora ta'kidlab o'tilganidek, ta'lim metodlarini malakali o'qituvchining usuli bilan birlashishi natijasida fanning va o'rganilayotgan mavzuning

mazmuni va o'ziga xosliklari to'liq ochib beriladi. Bu esa o'quvchilarning fan yuzasidan bilim, ko'nikma, malaka kompetensiyalarining shakllanishi va rivojlanishiga asos vazifasini o'taydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Pedagogika». R.Mavlonova, O.Toraeva, K.Xolikberdiev. Toshkent. «Oqituvchi». 2002
2. Sayidahmedov N., Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiya mohiyati va zamonaviy loyihasi. – T.: RTM, 1999.
3. Tolipov O`, Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tabiiy asoslari. – T.: 2005.
4. «Maxsus fanlarni o`qitish metodikasi». D.Tajiboeva, A.Yo`ldosheva.Toshkent. 2009.
5. Kukushin V.S. Teoriya i metodika obucheniya. – Rostov-na-Donu.: Feniks, 2005.